

ELŐSZÓ

A kiadvány a nyelvjárástani ismeretek tanításához kínál eltérő nehézségű, változatos, nemcsak szókincsbővítő, hanem aktuális elméleti ismereteket átadó és különböző kompetenciaterületeket fejlesztő gyakorlatokat is a felső tagozatos, illetve középiskolás tanulók számára.

A munkafüzet célja kettős. Egyrészt bepillantást nyújt a hagyományos paraszti kultúra világába, megismertet annak – a fiatalok többsége számára ma már szinte ismeretlen – munkafolyamataival és eszközeivel, sajátos világképével, a köznyelvi szókészlettel nem jelölt szabadidős tevékenységeivel, ételekkel, külső és belső emberi tulajdonságokkal stb. Másrészt tudatosabb nyelvhasználókká teszi a tanulókat: indirekt módon vezet rá a Nemzeti alaptantervben is hangsúlyozott szociolingvisztikai, többnormájú szemléletre, és nevel ezáltal egy elfogadóbb attitűdre. A nyelvjárási háttérű tanulókat önreflexióra készítve, negatív élmények nélkül kínál megoldást a regionális eredetű helyesírási hibák csökkentésére, hiszen a regionalizmusok a tévhittekkel ellentétben ma is jellemzik a fiatal, városi – tehát nem kizárólag az idősebb, falusi lakosság – nyelvhasználatát is.

A feladatok egy része a Tinta Könyvkiadó *Kis magyar tájszótár (5800 népies és tájnyelvi szó magyarázata)* című kiadványához készült, a szótárhasználati kompetencia fejlesztése azonban csupán az egyik hozadék a sok közül. A nyelvjárástani szókészlet más anyanyelvi témakörök gyakoroltatására, például grammatikai ismeretek elmélyítésére is lehetőséget ad. Sok játékos feladat irányul a szövegalkotás és a gyakorlati írásbeliség fejlesztésére is: hol egy „magyaros” étterem menüjét kell megtervezni, vagy egy dobókocka segítségével történetet rögtönözni, hol családi interjú, ismeretterjesztő cikk vagy érvelő fogalmazás készítését kéri a témáról. A szövegértési kompetenciát komplex tudást mozgósító szövegközpontú feladatok, illetve egy egyszerűsített lejegyzéssel közreadott nyelvjárási szöveghez és egy nyelvjárásokról szóló ismeretterjesztő szöveghez tartozó feladatsor fejleszti.

A feladatok egy évtizedes vidéki gimnáziumi oktatási-nevelési tapasztalat alapján születtek, és a gyakorlatban is kipróbáltuk őket. A zárt végű feladatok megoldása a munkafüzet végén található. A tanulói sajátosságokra és az önálló gondolatokra építő gyakorlatokhoz értelemszerűen nem készült megoldás.

Ezúton köszönöm meg Raátz Juditnak alapos lektori munkáját, Kiss Jenő tanár úrnak szakmai támogatását és hasznos tanácsait, valamint Szendi Tündének a feladatokhoz fűzött előremutató megjegyzéseit. A rajzokért Kardos Esztert illeti hálás köszönet.

Tapolca, 2017. augusztus 15.

A szerző